

К 66

3709-р

Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

КОРЖ Юрій Миколайович

УДК 796.011.3-053.4-056.29(043.5)

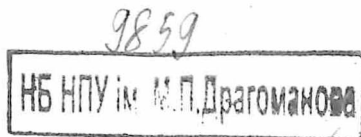
**МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ФУНКЦІЙ
ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ**

13.00.03 – корекційна педагогіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
ЛЯННОЙ Юрій Олегович,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка,
директор Інституту фізичної культури,
завідувач кафедри здоров'я людини та
фізичної реабілітації.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ШЕВЦОВ Андрій Гаррісвич,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
завідувач кафедри ортопедагогіки
та реабілітології;

доктор педагогічних наук, професор
ВИХЛЯЄВ Юрій Миколайович,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»,
професор кафедри фізичного виховання.

Захист відбудеться «25» грудня 2013 р. о 14³⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.14 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий 23 листопада 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Федоренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку корекційної освіти в Україні першочерговим завданням є забезпечення оптимальних умов навчання і виховання дітей з різними вадами психофізичного розвитку. Особливу стурбованість викликає зростання кількості дітей з порушеннями опорно-рухового апарату (ОРА). За даними аналітично-статистичного довідника в Україні за останні п'ять років захворюваність кістково-м'язової системи становить 30,2 випадку на 1000 дітей, по Сумській області цей показник складає 31,1 на 1000. Сколіоз виявляється у 22,1 на 1000 оглянутих, по Сумській області цей показник складає 18,2 на 1000.

Дослідження фахівців у галузі корекційної педагогіки Н. Г. Байкіної, В. І. Бондаря, Ю. М. Вихляєва, В. Г. Григоренка, Б. В. Сермеева, В. М. Синьова, А. Г. Шевцова підтверджують, що ефективно навчання і виховання дітей з порушенням ОРА є можливим тоді, коли створені спеціальні умови, сприятливі для корекції, компенсації їх розвитку та вдосконалення фізичних можливостей, необхідних для подальшого навчання та самостійного життя.

На сьогодні досить глибоко вивчені питання порушень ОРА, складної структури деформацій кістково-м'язової системи, класифікація різних форм порушень постави, сколіозів, деформацій нижніх кінцівок, плоскостопості (О. А. Абальмасова, В. Е. Біленький, А. І. Казьмін, Б. В. Сермеев). Науковці наголошують, що однією з основних причин даних порушень у дітей дошкільного віку є фізіологічно обумовлена гіпотонія м'язово-зв'язочного апарату, низький рівень розвитку фізичних якостей і особливо сили та силової витривалості основних м'язових груп тулуба і кінцівок, порушенням статико-динамічної функції стопи (І. М. Воротілкіна, Д. В. Душатинська, В. О. Кашуба, В. М. Мухін, М. Т. Расіна, Л. В. Шапкова). За даними А. В. Кенеман, Е. С. Вільчковського, О. М. Вавілової, О. В. Чаговадзе у дітей дошкільного віку формується асиметрія тонуусу м'язів тулуба і кінцівок, що порушує здатність утримувати сегменти тіла у симетричному, правильному положенні.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що комплексне та систематичне використання засобів фізичного виховання є одним з основних чинників оздоровчо-корекційного впливу на дитячий організм (Е. С. Вільчковський, Ю. М. Вихляєв, О. Д. Дубогай, Ю. Ф. Змановський, Б. В. Сермеев, В. М. Синьов, А. Г. Шевцов, Б. Г. Шеремет, Г. О. Халемський, Д. С. Хухласва, М. І. Фонарьов), на це і спрямована Базова програма розвитку дитини дошкільного віку „Я у світі”, особливе значення у якій надається здоров'ярозвивальним технологіям.

Аналізуючи теоретично-методологічні напрямки корекційної роботи з дітьми, що мають порушення функцій ОРА, було з'ясовано, що набувають розвитку технології діагностики постави з використанням відеокomp'ютерного комплексу (В. О. Кашуба), методи пасивної ортопедичної корекції з використанням устілок, корсетів, поясів (Ю. М. Вихляєв, Л. П. Гребова, В. С. Лосева), вдосконалюються комплекси коригуючих вправ для розвитку

рухових якостей (Л.М. Белозьорова, О.І. Курок, Л.О. Смирнова, М.Т. Васіна, І.М. Воротилкіна, В.П. Мурза), активно використовуються різні види стаціонарних тренажерів (Н.В. Лисенко, С.П. Евсєєв, Л.І. Пензулаєва, Л.В. Шапкова, О.М. Козирєва).

Для мотивації дітей до систематичного виконання спеціальних коригуючих вправ науковці і практики рекомендують використовувати: вправи за казково-ігровим сюжетом (М.М. Єфименко, Л.П. Гребова), імітаційні вправи (Н.Ф. Денисенко, Л.В. Юдіна, Л.В. Яковлева), вправи у водному середовищі (П.Б. Джуринський, Я.М. Коштур, Р.Д. Назарова), силові коригуючі вправи зі спортивним інвентарем (І.М. Воротилкіна, П.П. Буцинська).

Не зважаючи на велику кількість засобів і форм фізичного виховання спрямованих на розвиток кістково-м'язової системи, покращання загального стану здоров'я і корекції різних порушень ОРА, виникає необхідність пошуку інноваційних засобів та методик з використанням казково-ігрових тренажерів та посібників для мотивації дошкільників до систематичних оздоровчо-корекційних занять, що дозволить цілеспрямовано впливати на розвиток сили ослаблених м'язових груп тулуба і кінцівок. З урахуванням актуальності визначеної проблеми, її висвітлення у теорії і практиці корекційної педагогіки було обрано темою дослідження „Методика фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій опорно-рухового апарату”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка за темою „Теоретико-методологічні та організаційно-методичні проблеми здоров'я, фізичної реабілітації та корекційної педагогіки” (номер державної реєстрації 0107U002826). Тема роботи затверджена на засіданні Вченої ради Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 9 від 26.03.2007 р.) та узгоджена в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 24.04.2007 р.).

Мета дослідження: розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики фізичного виховання корекційної спрямованості для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій опорно-рухового апарату.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити теоретичні і практичні аспекти системи фізичного виховання та проблеми корекції функціональних порушень ОРА у дітей старшого дошкільного віку.

2. Визначити особливості рухової сфери та функціонального стану у дітей з порушеннями функцій ОРА та критерії оцінки силовой витривалості основних м'язових груп тулуба і кінцівок.

3. Розробити теоретично-організаційні та науково-практичні засади оздоровчо-корекційної програми (ОКП) „Богатир”.

4. Розробити, науково обґрунтувати та експериментально апробувати методику фізичного виховання корекційної спрямованості для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій ОРА в умовах спеціального дошкільного закладу.

Об'єкт дослідження – процес фізичного виховання дітей дошкільного віку у спеціальному дошкільному навчальному закладі.

Предмет дослідження – зміст, методи та засоби фізичного виховання корекційної спрямованості у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій ОРА.

Методи дослідження:

– *теоретичні*: аналіз та узагальнення загальних і спеціальних науково-теоретичних джерел; аналіз спеціальних програм і корекційних методик для з'ясування стану розробленості проблеми порушення функцій ОРА та перспективних напрямів її вирішення;

– *емпіричні*: спостереження, анкетування, збір і аналіз анамнестичних даних, бесіда, опитування батьків і вихователів, метод вивчення продуктів діяльності з метою виявлення особливостей рухової сфери та функціонального стану дітей для створення сприятливих педагогічних умов впровадження в процес фізичного виховання ОКП „Богатир”; розробка критеріїв оцінки силової витривалості основних м'язових груп тулуба і кінцівок; педагогічний експеримент констатувального та формувального характеру для визначення впливу методики фізичного виховання корекційної спрямованості на функціональний стан, рухову сферу і корекцію порушень ОРА;

– *статистичні*: кількісний і якісний аналіз одержаних даних дослідження, статистична обробка за t-критерієм Стьюдента для перевірки ефективності констатувального та формувального експериментів.

Методологічною основою дослідження є вчення про умовно-рефлекторну діяльність центральної нервової системи (І.П. Павлов, І.М. Сеченов), концептуальні основи педагогіки про гуманістичний підхід у навчально-виховному процесі (А.С. Макаренко, В.А. Сухомлинський, К.Д. Ушинський), концепція про корекційну спрямованість навчання і виховання дітей різних нозологій захворювання (В.І. Бондар, Т.П. Вісковатова, І.Г. Єременко, О.М. Мастюкова, М.С. Певзнер, В.М. Синьов, В.В. Тарасун, О.П. Хохліна, М.К. Шеремет та ін.), концепція єдності та взаємозв'язку тілесного, духовного і інтелектуального у формуванні гармонійно розвинутої особистості (Л.С. Виготський, О.В. Запорожець, О.Л. Кононко та ін.), концепція про здоров'яформувальний розвиток та інтегрований реабілітаційний простір (Н.Ф. Денисенко, А.Г. Шевцов, І.К. Шилкова та ін.), концепція про вплив рухової діяльності на всебічний розвиток дитини (Е.С. Вільчковський, Ю.Ф. Змановський, Н.Ф. Денисенко), Національна Доктрина розвитку освіти в Україні, Закон „Про дошкільну освіту”, програма виховання дітей дошкільного віку „Малюток”, Базова програма розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі”.

Теоретичною основою роботи виступили: теорія та методика фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку (О.В. Кенеман,

Е.С. Вільчковський, І.В. Лущик, Д.В. Хухлаєва), концепція про вплив систематичних цілеспрямованих занять фізичними вправами на профілактику та корекцію ОРА у дітей (О.Д. Дубогай, Б.В. Сермеев, М.І. Фонарьов), концепція морфо-функціонального розвитку основних фізіологічних систем організму дітей дошкільного віку (М.В. Антропова, В.В. Кантан, М.М. Кольцова, О.В. Кочерга, Г.І. Ляшенко, Б.Г. Ужва), методики розвитку рухових якостей (О.М. Вавілова, В.М. Заціорський, С.О. Полієвський, Б.М. Шиян), комплексні реабілітаційні програми і корекційні методики (Н.Г. Байкіна, М.Т. Васіна, Л.В. Душатиська, В.В. Єфремова, І.С. Красікова, Т.П. Лавренюк, Б.Г. Шеремет), концепції розвитку загальної та спеціальної освіти в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *уперше*:

- розроблено та теоретично обгрунтовано методику фізичного виховання корекційної спрямованості дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій ОРА з використанням засобів ОКП „Богатир”;
- визначено критерії оцінки силової витривалості основних м'язових груп тулуба і кінцівок у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями ОРА;
- виявлено і обгрунтовано методичні підходи до проведення індивідуальної оздоровчо-корекційної роботи з дітьми 5–6 років зі сколіозом, дефектами постави та деформаціями нижніх кінцівок на основі спеціально розроблених казково-ігрових посібників, гумово-поролонових тренажерів різнобічного функціонального призначення;
- визначено педагогічні умови мотиваційного впливу фізичних вправ корекційної спрямованості з використанням казково-ігрових посібників і гумово-поролонових тренажерів та еспандерів;
- обгрунтовано схему практичної реалізації засобів ОКП „Богатир” у різних формах фізичного виховання;

поглиблено та розширено уявлення про можливості застосування дитячих казково-ігрових посібників та тренажерів у процесі оздоровлення та корекції порушень ОРА у дітей дошкільного віку;

набуло подальшого розвитку:

- теорія і методика фізичного виховання корекційної спрямованості дітей дошкільного віку, завдяки використанню казково-ігрових дитячих посібників і гумово-поролонових тренажерів в спеціальному ДНЗ.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що розроблено та впроваджено в процес фізичного виховання чотири блоки комплексів коригуючих гімнастичних вправ з використанням гумово-поролонових тренажерів та казково-ігрових посібників для дітей старшого дошкільного віку; представлено схему практичної реалізації засобів ОКП „Богатир” у різних формах фізичного виховання; визначені методичні підходи до проведення індивідуальної корекційної роботи з дітьми 5–6 років зі сколіозом, дефектами постави та деформаціями нижніх кінцівок.

Методику фізичного виховання корекційної спрямованості на основі використання засобів ОКП „Богатир” впроваджено у процес фізичного виховання СДНЗ № 20 „Посмішка” (акт про впровадження № 21 від 15.12.2010 р.), НВК № 9 „Веснянка” (2 акти про впровадження від 22.07.2011 р. і 11.01.2012 р.), ДНЗ № 18 „Зірниця” (акт про впровадження № 147 від 8.12.2011 р.), ДНЗ № 15 „Перлінка” (2 акти про впровадження від 27.12.2011 р. і 21.01.2012 р.), ДНЗ № 26 „Ласкавушка” (акт про впровадження № 47 від 17.02.2012 р.) м. Сум та у навчальний процес студентів напряму підготовки „Здоров’я людини” СумДПУ ім. А. С. Макаренка у вигляді спецкурсу „Корекція порушень опорно-рухового апарату у дітей” (акт про впровадження № 83 від 21.01.2011 р.).

Особистий внесок здобувача. У працях, написаних у співавторстві, здобувачеві належать: обґрунтування науково-методичних засад застосування корекційних засобів ОКП „Богатир” в процесі фізичного виховання старших дошкільників з різними формами порушень опорно-рухового апарату [3; 4; 11; 14; 15]; реалізація комплексного підходу у оздоровчо-корекційній роботі з дітьми в спеціальних умовах [3; 9]; обґрунтування методики проведення занять з лікувальної гімнастики за казковим сюжетом з використанням гумово-поролонних тренажерів і ігрових посібників [19].

Апробація результатів дослідження здійснювалася на: II Міжнародній науково-практичній конференції „Актуальні проблеми корекційної педагогіки та психології” (Кам’янець-Подільський, 2007 -р.), Міжнародній науково-практичній конференції „Корекційна педагогіка та психологія” (Київ, 2007 р.), Міжнародній науково-практичній конференції „Актуальні питання експериментальної та клінічної медицини” (Суми, 2007 р.), I Міжнародній науково-практичній конференції „Педагогіка та психологія в контексті сучасних досліджень проблем розвитку особистості” (Москва, 2013 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції „Актуальные проблемы валеологии и реабилитации” (Симферопіль, 2010 р.); VII, IX–XI Всеукраїнських науково-практичних конференціях „Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України” (Суми, 2007–2011 рр.), I Всеукраїнській науково-практичній конференції „Сучасні проблеми логопедії та реабілітації” (Суми, 2012 р.), науково-методичних радах управління освіти і науки Сумської міської ради „Удосконалення корекційно-виховної та оздоровчої роботи з дітьми старшого дошкільного віку в спеціальних умовах” та „Організація дослідно-експериментальної роботи у Сумських дошкільних навчальних закладах” (Суми, 2009 р., 2010 р.), результати дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри здоров’я людини та фізичної реабілітації СумДПУ ім. А. С. Макаренка впродовж 2007–2013 рр.

Публікації. Результати та основний зміст дисертаційного дослідження відображено у 25 публікаціях автора, з них: 12 одноосібних публікацій, 13 публікацій у співавторстві, з них 5 – у фахових наукових виданнях України, 1 – у міжнародному виданні та 6 патентах на корисну модель, 1 навчально-методичний посібник.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (279 найменувань на 26 сторінках) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 282 сторінки, з них 182 сторінки основного тексту. Містить 36 таблиць, 11 рисунків, 92 схеми.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, схарактеризовано його методи, методологічні та теоретичні основи, розкрито наукову новизну та практичне значення, подано відомості про апробацію та впровадження в навчально-виховний процес одержаних результатів дослідження.

У першому розділі „Теоретичні та методичні засади фізичного виховання дітей дошкільного віку” представлено становлення світової та вітчизняної системи фізичного виховання дітей та висвітлені його форми й засоби; здійснено теоретично-методологічний аналіз робіт, присвячених розвитку рухової сфери та корекції порушень ОРА.

Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що в останній час набула нового розвитку науково-методологічна робота, спрямована на пошук ефективних засобів і методик для покращання стану здоров'я дітей (О.Г. Аракелян, Л.І. Пензулаєва, Т.І. Оськіна, Т.І. Дмитренко, Е.І. Адашквічене).

Триває пошук новітніх форм і методів оздоровчо-корекційного впливу на організм дитини, що призвело до розширення типологізації занять з фізичної культури (Л.Д. Глазіріна, Е.С. Вільчковський, І.О. Нечипоренко, Н.О. Рунова, Е.Я. Степаненкова, Л.С. Фурміна, Р.О. Юдіна).

Значна розповсюдженість порушень ОРА у дітей дошкільного віку пов'язана з низкою ендогенних і екзогенних причин: фізіологічно обумовленим недостатнім розвитком м'язової системи, низьким рівнем розвитку сили та силової витривалості основних м'язових груп тулуба і кінцівок, функціональною недостатністю зв'язково-суглобового апарату, генетичною спадковістю, уродженими вадами фізичного розвитку, періодом першого скелетного витягання у 5–7 років, нераціональним руховим режимом, використанням неправильних статичних положень тулуба і кінцівок, порушенням статико-динамічної функції стопи, недостатнім рівнем теоретично-методичної підготовки батьків і вихователів для ефективного проведення корекційної роботи (М.Т. Васіна, В.М. Мухін, В.П. Мурза, В.С. Соколовський). За даними В.Г. Григоренка, Ю.О. Ляного, Б.В. Сермєєва, В.М. Синьова, О.Ю. Штеренгерц складна структура дефекту, характер первинних і вторинних порушень у дітей з порушеннями функцій ОРА свідчить про те, що система фізичної і соціальної реабілітації повинна будуватися на основі об'єктивної інформації про стан рухової системи, нервово-м'язової працездатності, моторно-вісцеральної регуляції механізмів адаптації до фізичних навантажень корекційної спрямованості різної інтенсивності та об'єму, з урахуванням індивідуальних особливостей.

Корекційні форми фізичного виховання, що спрямовані на відновлення порушень ОРА включають: корекційні заняття з фізичної культури та ЛФК, дотримання ортопедичного режиму, рухливі ігри з використанням коригуючих вправ під час прогулянок та самостійної рухової діяльності, заняття з лікувального плавання (П.Б. Джуринський, Я.М. Коштур, Р.Д. Назарова, Г.О. Халемський); вправи-ігри під час ранкової гімнастики та оздоровчих хвилинок (В.В. Єфремова, Л.З. Кобилянська, Г.Г. Провознюк, М.О. Рунова); заняття з фітбол-гімнастики; засоби ортопедичної корекції, засновані на методі біологічного зворотного зв'язку (В.О. Кашуба); різні форми гравітаційного розвантаження хребта; коригуючий масаж м'язів тулуба (М.Т. Васіна, Д.В. Душатинська, М.М. Єфіменко).

Авторські методики включають низку різноманітних коригуючих засобів: гіперкорекцію та мобілізацію хребта, тракційні та коригуючі контрвправи, вправи самовитягання, вправи на координацію та рівновагу (М.М. Єфіменко, І.С. Красікова); вправи з обтяженням рук і ніг „браслетами”, корекційні вправи біля стіни, дзеркала, з мішечком піску на голові, силові вправи для зміцнення м'язів стопи (В.С. Лосева, С.М. Попов, В.С. Соколовський); імітаційні та дихальні вправи (Т. Воні, Г.М. Тагивадзе, Л.В. Юдіна); статичні вправи, вправи з використанням висів, повзання та асиметричних положень (Н.Ф. Денисенко, Е.С. Вільчковський, М. Бейс, А. Зембатий), використання спеціальних технічних засобів (Ю.М. Вихляев, В.Ю. Давиденко, І.І. Петрушевський).

За результатами аналізу літературних джерел, де висвітлюється особливості рухової сфери та фізичного розвитку дітей дошкільного віку, для корекції асиметрії м'язового тонуусу та силової витривалості м'язів тулуба і кінцівок, фахівці з корекційної педагогіки, ЛФК та фізичного виховання рекомендують використовувати динамічні асиметричні та деторсійні коригуючі вправи, але кількість їх досить обмежена (Л.П. Гребова, М.М. Єфіменко, В.О. Кашуба, В.С. Лосєва).

Для розвитку рухових якостей, стимуляції рухової активності та корекції сколіозів, дефектів постави, деформації нижніх кінцівок в процес фізичного виховання дошкільних навчальних закладів було впроваджено різні види дитячих тренажерів („Коромисло”, „Гойдалка”, „Гусеничка”), з якими діти виконували спеціальні комплекси коригуючих вправ для різних сегментів тулуба і кінцівок (Л.П. Гребова, Н.Ю. Зьомка, Н.М. Лисенко, А.І. Пелікан).

Науковці та практики з фізичного виховання пропонують низку перевірених часом та новітніх технологій і програм корекційної спрямованості для дітей (Л.М. Белозьорова, М.Т. Васіна, М.М. Єфіменко, І.І. Конн, Ю.М. Раницький, Б.В. Сермеєв), але кількість засобів і методик, що дозволяють цілеспрямовано впливати на розвиток сили і силової витривалості ослаблених м'язових груп з урахуванням порушень ОРА, обмежена. Тому набуває першочергового значення пошук прийомів, засобів і методик для цілеспрямованого розвитку м'язово-зв'язочного апарату, корекції порушень ОРА і мотивації дітей до систематичних занять коригуючими вправами.

У другому розділі „Дослідження фізичного розвитку, рухової сфери та функціонального стану дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій ОРА” подано характеристику методів дослідження фізичного розвитку, функціонального стану кардіореспіраторної системи, розвитку рухових якостей та рухової підготовленості дітей з порушеннями функцій ОРА; розкрито організацію та методику констатувального експерименту; визначені розбіжності у порівняльній характеристиці показників розвитку рухової сфери і функціонального стану дітей з порушеннями ОРА та їх здоровими однолітками.

Констатувальним експериментом було охоплено 123 дитини старшого дошкільного віку, з яких 60 дітей було з різними формами порушень ОРА (25 дітей зі сколіозом I-II ступеню та плоскостопістю, 35 – з дефектами постави II-III ступеню та деформаціями нижніх кінцівок і склепінь стопи) і 63 дитини без порушень функцій ОРА.

Метою та завданнями констатувального етапу дослідження було визначення особливостей розвитку рухової сфери та функціонального стану кардіореспіраторної системи дітей з порушеннями ОРА та їх здорових однолітків і з'ясування рівня порушень показників фізичного розвитку, рухових якостей та рухової підготовленості, впровадження ефективних форм і засобів їх корекції.

Рівень фізичного здоров'я характеризується не тільки соматометричними показниками, поліпшенням функціонального стану основних систем організму, але й розвитком рухових якостей та рухової підготовленості (Л.П. Матвеев, Б.В. Сермеев, В.С. Фарфель). У зв'язку з цим, були визначені критерії оцінювання показників фізичного розвитку, рівня розвитку рухових якостей, рухової підготовленості і функціонального стану кардіореспіраторної системи.

Обстеження фізичного розвитку проводилося за показниками довжини тіла, ваги та окружності грудної клітки. Одержані результати у дітей з порушеннями ОРА та здорових однолітків порівнювалися між собою. Розвиток рухових якостей визначався за результатами рухових тестів: швидкості (стрибки на місці), спритності (стрибки з поворотом), сили (кистьова динамометрія), витривалості (вис на поперечині), гнучкості (нахил тулуба вперед стоячи на гімнастичній лаві). Отримані показники рухових тестів порівнювалися з середніми показниками вікових норм і визначалися за рівнем („високий”, „середній”, „низький”). Кількість дітей за рівнем розвитку рухових якостей обох груп порівнювали між собою.

Рівень рухової підготовленості визначався за показниками рухових тестів (біг 10 м, стрибок в довжину з місця, метання тенісного м'яча з місця). Результати тестів порівнювалися з віковими нормами і визначалися бали за рівнем („високий” – 5, „середній” – 3, „низький” – 2). Після тестування бали підсумовувались і поділялись на кількість тестів. Якщо дитина отримувала суму балів від 4 до 5, рівень її рухової підготовленості був „високий”, від 3 до 4 балів – „середній”, й нижче 3 балів – „низький”, що дозволило визначити загальну кількість дітей за рівнями рухової підготовленості в групах.

Враховуючи, що однією з основних причин порушення ОРА, є недостатній розвиток силової витривалості основних м'язових груп тулуба і кінцівок, було проведено тестування силової витривалості м'язів розгиначів тулуба, червонного пресу, нижніх кінцівок і м'язів верхнього плечового поясу. Середні показники рухових тестів дітей обох груп порівнювали між собою.

Функціональний стан кардіореспіраторної системи визначався за показниками ЧД, ЧСС та функціональних дихальних проб Штанге і Генче. Показники дихальних проб Штанге і Генче були меншими, відповідно на 3,7% та 2,3%, що пов'язано з деформацією грудної клітки та зменшенням її екскурсії внаслідок сколіотичних порушень.

Аналіз показників фізичного розвитку дітей обох груп показав, що довжина тіла, вага і окружність грудної клітки у дітей з порушеннями ОРА були нижчими, відповідно на 1,7%, 3,2% та 2,1% від показників здорових дітей. Рівень розвитку рухових якостей у дітей з порушеннями ОРА був нижчим, ніж у здорових однолітків. Показники сили верхніх кінцівок були меншими на 11,5%, гнучкості на 21,1%, швидкості на 12,9%, спритності на 13,4% і витривалості на 11,7%, за кількістю дітей з низьким рівнем розвитку рухових якостей. В групі з порушеннями ОРА було на 11,1% дітей більше з низьким рівнем розвитку рухової підготовленості. У дітей з порушеннями ОРА силова витривалість м'язів розгиначів тулуба була нижчою на 3,9%, червонного пресу на 4,8%, верхнього плечового поясу на 4,7%, нижніх кінцівок на 2,8%.

Аналізуючи навчально-виховний процес у спеціальному дошкільному навчальному закладі були з'ясовані загальні методичні помилки у використанні засобів фізичного виховання корекційної спрямованості. Під час ранкової гімнастики, заняття з фізичної культури, прогулянок та фізкультурних пауз не систематично використовувалися коригуючі та дихальні вправи, був відсутній комплекс асиметричних і деторсійних вправ з урахуванням індивідуального підходу. Не здійснювався систематичний контроль за правильним положенням сегментів тіла, були відсутні засоби мотивації дітей до систематичного та правильного виконання спеціальних коригуючих вправ, спостерігалася однобічність у використанні методів проведення фізичних вправ.

Після анкетування батьків було з'ясовано, що 71,8% опитаних не обізнані з особливостями порушення розвитку рухових якостей і фізичного розвитку дітей. З'ясовано, що тільки 10,3% респондентів систематично виконують фізичні вправи вдома, 28,5% батьків звертались за порадами до інструктора з ЛФК або вихователів відносно організації раціонального рухового режиму дитини, 89,7% опитаних не мають теоретичних знань і практичних умінь для ефективного проведення занять з фізичної культури корекційної спрямованості, сеансів лікувального масажу та загартовуючих процедур. Лише 5% батьків систематично проводять бесіди з дітьми про здоровий спосіб життя, 10,3% дітей систематично виконують РГ і корекційні вправи. Заслуговує на увагу, що 77,5% батьків у подальшому бажали поглибити свої теоретичні знання та одержати практичну допомогу у використанні засобів корекційних технологій.

Ця інформація допомогла активізувати пошук засобів та методів фізичного виховання корекційної спрямованості, теоретично-методичної підготовки батьків і педагогів, окреслити зони розвитку та корекції рухової сфери, мотивувати дітей до виконання спеціальних коригуючих вправ.

Результати констатувального експерименту виявили, що рівень розвитку рухової сфери і функціонального стану кардіореспіраторної системи у дітей з порушеннями ОРА відстають від рівня їх здорових однолітків, що підтвердило необхідність розробки і впровадження методики фізичного виховання корекційної спрямованості з залученням інноваційних засобів та методів.

У третьому розділі „Методика фізичного виховання корекційної спрямованості дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій опорно-рухового апарату” – обґрунтовано методику фізичного виховання корекційної спрямованості, вказані педагогічні умови, принципи, етапи її реалізації і доведено ефективність експериментальної роботи.

Для реалізації мети дослідження була розроблена комплексна, багатofункціональна оздоровчо-корекційна програма „Богатир”, що складається з чотирьох базових блоків комплексів гімнастичних вправ: *перший блок імітаційних вправ* для розвитку рухових якостей із казково-ігровими поролоновими рукавичками, що налічує 2 комплекси вправ і 3 комплекси з дитячими гантелями за ігровими сюжетами; *другий блок силових вправ* складався з 2 комплексів, комплексу для м'язів розгиначів і відвідних м'язів кінцівок із гумово-поролоновими еспандером „Лук” і поролоновим тренажером „Силач” і комплексу для м'язів згиначів і привідних м'язів кінцівок із поролоновими тренажерами „Гармошка”, „Педаль”, „Клин”; *третій блок вправ* спрямований на формування стереотипу правильної постави та ходьби з казково-ігровим посібником „черепашка”, що включав 4 комплекси вправ за ступенем координаційної складності; *четвертий блок дихальних вправ*, що складався з 3 комплексів. Були визначені завдання та організаційно-методичні особливості проведення кожного з блоків.

У ході дослідження розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено методику фізичного виховання корекційної спрямованості, що базувалася на використанні засобів ОКП „Богатир”. Для ефективної корекції порушень ОРА спеціальні коригуючі вправи були включені в різні форми фізичного виховання.

Під час ранкової гімнастики діти виконували вправи з використанням казково-ігрового посібника „тигряті лапи”, що покращувало їх психоемоційний стан завдяки плесканням в долоні та виконанню рухів з дитячими гантелями. Корекція порушень ОРА під час проведення вправ з гантелями відбувалася за рахунок зміни вихідних положень та напрямку рухів верхніми кінцівками, що надавало можливість цілеспрямовано впливати на ослаблені м'язові групи. Окремим блоком йшли вправи на формування стереотипу правильної постави з казково-ігровим посібником „черепашка”, який діти утримували на голові.

В процесі основної частини занять з фізичної культури проводилася низка спеціальних силових коригуючих вправ для ослаблених м'язів з використанням гумово-поролонового тренажера та еспандера. Для розтягування спастичних

м'язів проводились вправи з посібником „тигрячі лапи”. В заключній частині заняття використовувалися коригуючі вправи на зміцнення м'язово-зв'язочного апарату стопи з поролоновими тренажерами. Діти зі сколіотичними викривленнями хребта I-II ступеню для корекції вершини сколіозу виконували спеціально підібрані асиметричні та деторсійні вправи з першого блоку імітаційних вправ.

Основною формою фізичного виховання, яка спрямована на корекцію порушень ОРА, була щоденна індивідуальна корекційна робота з дітьми, які мали сколіоз I-II ступеню та деформацію нижніх кінцівок. Для кожної дитини був розроблений комплекс спеціальних коригуючих вправ з урахуванням особливостей порушень. Спочатку діти вивчали техніку виконання цих вправ під керівництвом інструктора з фізкультури, а після формування м'язових відчуттів отримували комплекси вправ на картках і технічно правильно їх виконували. В заключній частині заняття проводилися дихальні вправи та вправи на корекцію склепінь стопи з поролоновими тренажерами.

Комплексний двотижневий корекційний курс проводився один раз на квартал, який включав заняття з ЛФК та процедури з масажу. Під час проведення підготовчої частини занять з ЛФК діти виконували вправи на формування стереотипу правильної постави з посібником „черепашка”. В основній частині приділяли увагу вправам на розвиток рухових якостей і корекцію порушень форми хребта і кінцівок. В комплексі чергувалися силові та дихальні вправи, вправи на розтягнення і релаксацію м'язів.

Під час прогулянок та розваг виконувалися вправи на формування стереотипу правильної постави з використанням казково-ігрового посібника „черепашка” та еспандера „Лук”.

В процесі щоденних домашніх занять батьки використовували масаж та спеціально розроблені комплекси коригуючих вправ, які отримали під час навчання на семінарах-практикумах з казково-ігровими посібниками та гумово-поролоновими тренажерами.

Методика фізичного виховання корекційної спрямованості базувалася на загальнодидактичних та спеціальних принципах корекційної педагогіки і включала наступні напрямки – гуманістично-особистісний, співдружності та вільного виховання.

Цілеспрямований корекційний процес із застосуванням індивідуального підходу з урахуванням форми викривлення хребта і кінцівок та тонусу різних м'язових груп відбувався за наступними методичними підходами а) спастично скорочені м'язи розтягувалися завдяки виконанню вправ з повною амплітудою з казково-ігровим посібником „тигрячі лапи”; б) слабкі м'язи тулуба і кінцівок, зміцнювалися завдяки проведенню силових вправ з гумово-поролоновими тренажерами; в) силова витривалість м'язів черевного пресу збільшувалася за рахунок виконання вправ з казково-ігровими посібниками „тигрячі лапи”, дитячими гантелями та гумово-поролоновими тренажерами; г) дихальні вправи були органічно включені в різні комплекси гімнастичних вправ; д) стереотип правильної постави та ходьби формувалася за рахунок вправ з казково-ігровим посібником „черепашка”. Впровадження методики фізичного

виховання корекційної спрямованості передбачало 2 етапи: навчально-підготовчий, який тривав чотири тижні і корекційно-тренуючий, що продовжувався протягом року. У навчально-підготовчому періоді діти з ослабленим тонусом м'язів тулуба і кінцівок при вивченні правильної техніки вправ, виконували їх 4–5 разів, а більш складні вправи 3–4 рази. Під час корекційно-тренуючого періоду фізичне навантаження поступово збільшувалося за рахунок тривалості заняття, кількості вправ і повторень кожної вправи до 6–8 разів в залежності від її складності.

Для комплексного впровадження ОКП „Богатир” в процес фізичного виховання корекційної спрямованості спеціального ДНЗ № 20 „Посмішка” були створені педагогічні умови, що передбачали роботу у трьох напрямках: *перший і другий* включали надання теоретично-методичної та практичної допомоги педагогічним працівникам та батькам в організації і проведенні корекційної роботи; *третьій напрямком* був спрямований на впровадження ОКП „Богатир” в процес фізичного виховання. Були сформовані завдання для кожного напрямку роботи, що передбачали поглиблення теоретичних знань та практичних умінь у педагогічних працівників та батьків про застосування корекційних засобів і методів для дітей з порушеннями функцій ОРА.

До формувального етапу експерименту було залучено 60 дітей старшого дошкільного віку з порушеннями ОРА, що відвідували спеціальний дошкільний навчальний заклад. Вони були поділені на дві однорідні за діагнозом та фізичною підготовкою групи: основну групу (ОГ), кількістю 28 дітей і групу порівняння (ГП) – 32 дитини. До ОГ входило 15 дітей (53,6%) зі сколіозами I-II ступеню, 13 дітей (46,4%) з дефектами постави II-III ступеню та деформаціями нижніх кінцівок. В ГП було 10 дітей (31,3%) зі сколіозами I-II ступеню та 22 дитини (68,7%) з дефектами постави та деформаціями нижніх кінцівок.

На формувальному етапі експерименту для визначення рівня сформованості дефекту постави у фронтальній і сагітальній площинах визначалися показники ромбу Мошкова та плечового індексу. Для дослідження форми деформації нижніх кінцівок використовувався візуальний метод та вимірювання індексу стопи за Фрідляндом.

За даними контрольного зрізу було визначено позитивну динаміку змін функціонального стану і рухової сфери у дітей обох груп. Показники ЧД і дихальних проб Штанге і Генче у дітей ОГ були вищими ніж у їх однолітків з ГП, відповідно на 3 %, 5,6 % і 18,4 %. Динаміка покращання показників ЖМЛ у дітей ОГ була на 11,5% вище, ніж у дітей ГП.

Аналіз динаміки показників рухової підготовленості виявив, що в ОГ було більше на 11,6 % дітей з високим та середнім рівнем. У дітей цієї групи динаміка розвитку сили була кращою на 21,6%, швидкості – на 21,7%, спритності – на 17,7%, гнучкості – на 13,5%; витривалості – на 24,9%, по відношенню до дітей ГП.

Для формувального етапу дослідження у хлопчиків і дівчаток з порушеннями функцій ОРА з метою визначення рівня розвитку силової витривалості м'язів верхнього плечового поясу, червоного пресу, нижніх

кінцівок та розгиначів тулуба були запропоновані рухові тести та розроблені критерії їх оцінки за рівнями „високий”, „середній” та „низький”. За розробленими критеріями у дітей ОГ динаміка розвитку силової витривалості м’язів черевного пресу була кращою на 8,9%, м’язів розгиначів тулуба – на 9,4%, м’язів верхнього плечового поясу – на 10,2%, м’язів нижніх кінцівок – на 11,6%.

Динаміка корекції положення лопаток у фронтальній площині була кращою на 19,2 %, а положення надпліч у сагітальній площині – на 28,2 % у дітей ОГ. Динаміка відновлення форми подовжного склепіння стопи у дітей ОГ була кращою на 7,6 %. Отже, більш позитивна динаміка результатів дослідження у дітей ОГ, ніж у дітей ГП, довела ефективність запровадженої методики фізичного виховання корекційної спрямованості для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій ОРА.

ВИСНОВКИ

Дослідження було пов’язано з визначенням рівня фізичного розвитку, рухової сфери та функціонального стану дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій ОРА і розробкою методики фізичного виховання корекційної спрямованості.

1. Науково-теоретичний аналіз спеціальної літератури, узагальнення сучасних підходів до практичних аспектів фізичного виховання корекційної спрямованості з використанням інноваційних засобів корекції функціональних порушень ОРА, свідчить про недостатню ефективність існуючих корекційних методик, які використовуються в процесі фізичного виховання у спеціальних дошкільних навчальних закладах. Широка розповсюдженість дефектів постави, сколіозу, деформації нижніх кінцівок та плоскостопості у дошкільному віці спонукає науковців до пошуку нестандартних підходів, засобів і методів для їх корекції.

2. На констатувальному етапі дослідження було виявлено негативні тенденції у стані основних показників фізичного розвитку, функціонального стану кардіореспіраторної системи та особливостей дефектів постави, деформації нижніх кінцівок, рівня розвитку рухової підготовленості та рухових якостей у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями ОРА в порівнянні зі здоровими однолітками. Для визначення у хлопчиків і дівчаток старшого дошкільного віку з порушеннями ОРА рівня розвитку силової витривалості м’язів верхнього плечового поясу, черевного пресу, нижніх кінцівок та розгиначів тулуба були запропоновані рухові тести та розроблені критерії їх оцінки за рівнями „високий”, „середній” та „низький”.

3. Розроблено теоретично-організаційні та науково-практичні засади комплексної, багатофункціональної оздоровчо-корекційної програми „Богатир”, яка включала чотири базових блока: імітаційних та силових вправ, вправ на формування стереотипу правильної постави і дихальних вправ. Визначені завдання та організаційно-методичні особливості проведення кожного з блоків. Використання засобів ОКП „Богатир” базувалося на

створенні мотиваційних умов та індивідуального підходу щодо застосуванням казково-ігрових посібників та гумово-поролонних тренажерів з урахуванням форми та ступеню сколіозу, деформації кінцівок та сили різних м'язових груп тулуба і кінцівок.

4. Розроблено та обґрунтовано методику фізичного виховання корекційної спрямованості для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій ОРА на базі ОКП „Богатир” та впроваджено її засоби у різні форми фізичного виховання спеціального дошкільного навчального закладу та домашні умови. Методика фізичного виховання передбачала 2 етапи: навчально-підготовчий і корекційно-тренуючий. Вона базувалася на загальнодидактичних та спеціальних принципах корекційної педагогіки і включала гуманістично-особистісний напрямок та напрямки співдружності та вільного виховання. Були розроблені педагогічні умови, що передбачали роботу по наданню теоретично-методичної та практичної допомоги педагогічним працівникам та батькам на основі розроблених для них критеріїв підготовленості до самостійної організації і проведення корекційної роботи за ОКП „Богатир”.

5. Результати формувального експерименту засвідчили ефективність розробленої методики. Підтверджено позитивну динаміку наступних функціональних показників у дітей ОГ: показники ЧД, ЖМЛ та функціональних дихальних проб Штанге і Генче були вищими ніж у їх однолітків з ГП, відповідно на 3,7%, 12%, 5,6% і 18,4%.

У дітей ОГ була кращою динаміка показників рухової сфери ніж у дітей ГП. У цій групі в середньому стало на 11,6% більше дітей, які підвищили рівень рухової підготовленості до середнього та високого. У дітей ОГ динаміка розвитку сили була кращою на 21,6%, швидкості – на 21,7%, спритності – на 17,7 %, гнучкості – на 13,5 %, витривалості – на 24,9 %. Динаміка розвитку силової витривалості м'язів черевного пресу у дітей ОГ була кращою на 8,9%, м'язів розгиначів тулуба на 9,4%, м'язів верхнього плечового поясу на 10,2%, м'язів нижніх кінцівок на 11,6%. Показники ромба Мошкова і плечового індексу краще відновились у дітей ОГ відповідно на 19,2% і 28,2%, а динаміка показників форми склепінь стопи була кращою на 7,6%.

Отже, запропонована методика фізичного виховання корекційної спрямованості для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій ОРА виявилася ефективною.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у практичних пошуках шляхів застосування засобів фізичного виховання корекційної спрямованості у корекційній роботі дітей молодшого шкільного віку з порушеннями ОРА.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Навчально-методичні посібники

1. Корж Ю. М. Експериментальна авторська методика оздоровчо-корекційної гімнастики „Богатир” для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій опорно-рухового апарату : навч. посіб. / Ю. М. Корж. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 160 с.

Статті у наукових фахових виданнях

2. Корж Ю. М. Корекційна методика фізичного виховання із використанням гумово-поролонівих тренажерів з дітьми старшого дошкільного віку, хворих на плоскостопість / Ю. М. Корж // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського : (зб. наук. праць). – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2009. – № 6. – С. 156–162.
3. Корж Ю. М. Методика проведення корекційно-виховної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату із залученням батьків / Ю. М. Корж // зб. наук. праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія : Соціально-педагогічна / за ред. : О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В. С., 2007. – Вип. VII. – С. 175–177.
4. Корж Ю. М. Методика розвитку сили та силової витривалості основних м'язових груп у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій опорно-рухового апарату / Ю. М. Корж // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : Збірник у 2 т. – Чернігів : ЧДПУ, 2008. – Вип. 55, т. 2. – С. 232–234.
5. Корж Ю. М. Організація корекційно-виховної роботи з дітьми 4–6 років з порушеннями опорно-рухового апарату / Ю. М. Корж // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та психологія : зб. наук. праць – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. 7. – С. 27–29.
6. Корж Ю. М. Фізичне виховання корекційної спрямованості дітей старшого дошкільного віку з порушенням постави / Ю. М. Корж, Ю. О. Лянной // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2010. – № 1 (3) – С. 312–317.

Стаття у міжнародному виданні

7. Корж Ю. М. Коррекция функциональных нарушений опорно-двигательного аппарата у детей дошкольного возраста средствами авторской технологии „Богатырь” / Ю. М. Корж // Педагогика и психология в контексте современных исследований проблем развития личности : сборник материалов 1-й международной науч.-практ. конфер. / НИЦ „Апробация”. – Москва : Изд-во „Перо”, 2013. – Ч. 2 – С. 154–161.

Матеріали конференції

8. Корж Ю. М. Використання гумово-поролонівих тренажерів під час реабілітації дітей старшого дошкільного віку з порушенням постави / Ю. М. Корж, Н. В. Щербина // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конфер. молодих вчених з міжнародною участю : у 2 т. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – Т. 1. – С. 396–399 с.
9. Корж Ю. М. Гумово-поролоніві тренажери для розвитку сили м'язів у дітей старшого дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату / Ю. М. Корж // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : матеріали

- І міського наук.-практ. семінару. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – С. 38–43.
10. Корж Ю. М. Досвід проведення сюжетних занять з лікувальної гімнастики за казковим сюжетом з використанням казково-ігрових тренажерів і посібників / Ю. М. Корж, З. О. Корж // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конфер. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – С. 21–24.
 11. Корж Ю. М. Казкотерапія із використанням масажерів у реабілітації дітей старшого дошкільного віку з порушенням постави / Ю. М. Корж, Є. Р. Матякубов // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. у 2 т. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – Т. 1. – С. 129–131.
 12. Корж Ю. М. Комплексна програма оптимізації корекційно-виховної та оздоровчої роботи з дітьми старшого дошкільного віку / Ю. М. Корж, Ю. О. Лянной // Актуальні проблеми валеології та реабілітації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Симферополь : ЧП „Феникс”, 2010. – С. 83–84.
 13. Корж Ю. М. Корекція деформацій нижніх кінцівок у дітей старшого дошкільного віку засобами фізичної реабілітації / Ю. М. Корж, А. В. Мордвінова // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали IX Всеукр. наук.-практ. конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – Т. I. – С. 288–293.
 14. Корж Ю. М. Корекція різних форм порушень постави у дітей старшого дошкільного віку за допомогою поролонових тренажерів і гумово-поролонових еспандерів / Ю. М. Корж, Н. І. Ходун // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. : у 2 т. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – Т. 1. – С. 153–155.
 15. Корж Ю. М. Оздоровчо-корекційна робота з дітьми в спеціальному дошкільному навчальному закладі. Актуальні питання експериментальної та клінічної медицини / Ю. М. Корж // матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. студентів, молодих вчених, лікарів, викладачів присвяченої Дню науки в Україні. – Суми : СумДУ, 2007. – С. 163–164.
 16. Корж Ю. М. Організація корекційно-виховного процесу в Сумському спеціальному дошкільному навчальному закладі № 20 „Посмішка” для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату / Ю. М. Корж, Т. О. Мірошникова // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – С. 376–381.
 17. Корж Ю. М. Особливості фізичної реабілітації при деформаціях нижніх кінцівок у дітей 4–6 років / Ю. М. Корж, Р. Л. Соляник // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – С. 394–399.

18. Корж Ю. М. Удосконалення корекційно-виховної та оздоровчої роботи з дітьми старшого дошкільного віку в спеціальних умовах / Ю. М. Корж, В. Л. Дремлюга, Л. Б. Міщенко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – С. 309–312.
19. Корж Ю. М. Особливості методики ранкової гімнастики в комплексній реабілітації для дітей старшого дошкільного віку з порушенням постави / Ю. М. Корж, Л. В. Шинкаренко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнародною участю : у 2 т. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. Т. 1. – С. 399–401.
20. Патент на корисну модель № 41869 – поролоновий тренажер „Гармошка” для розвитку сили та силової витривалості основних м’язових груп тулуба, верхніх і нижніх кінцівок у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, зареєстровано в Держ. реєстрі патентів України на корисні моделі 10.06.2009.
21. Патент на корисну модель № 41870 – поролоновий тренажер „Клин” для розвитку сили привідних м’язів стегна і стопи, зареєстровано в Держ. реєстрі патентів України на корисні моделі 10.06.2009.
22. Патент на корисну модель № 45635 – гумово-поролоновий еспандер „Лук” для розвитку сили та силової витривалості м’язів тулуба і кінцівок у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, зареєстровано в Держ. реєстрі патентів України на корисні моделі 25.11.2009.
23. Патент на корисну модель № 45636 – тренажер „Силач” для розвитку сили і силової витривалості основних м’язових груп тулуба і кінцівок у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, зареєстровано в Держ. реєстрі патентів України на корисні моделі 25.11.2009.
23. Патент на корисну модель № 67129 – казково-ігрова дитяча гантель, зареєстровано в Держ. реєстрі патентів України на корисні моделі 10.02.2012.
25. Патент на корисну модель № 67393 – казково-ігрові рукавички для розвитку рухових якостей у дітей, зареєстровано в Держ. реєстрі патентів України на корисні моделі 27.02.2012.

АНОТАЦІЯ

Корж Ю. М. Методика фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій опорно-рухового апарату. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2013.

У дисертації обґрунтовано та представлено методику фізичного виховання корекційної спрямованості дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій ОРА. З’ясовано особливості порушень розвитку рухової сфери і функціонального стану кардіореспіраторної системи дітей з порушеннями

функцій ОРА у порівнянні зі здоровими однолітками, розроблено методичні підходи до застосування засобів авторської оздоровчо-корекційної програми „Богатир” з урахуванням особливостей розвитку м’язово-зв’язочного апарату при різних формах сколіозу, дефектів постави, деформації нижніх кінцівок. Зміст методики фізичного виховання представлений комплексним впровадженням тренажерів і казково-ігрових посібників в різні форми навчально-виховного процесу спеціального дошкільного навчального закладу, що надало можливість в залежності від форми порушень ОРА, конституції, рівня розвитку рухової підготовленості та рухових якостей, використовувати як корекційні, так і оздоровчо-профілактичні програми. Доведено ефективність впровадження методики фізичного виховання корекційної спрямованості у навчально-виховний процес спеціального ДНЗ для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями функцій ОРА.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, методика фізичного виховання корекційної спрямованості, оздоровчо-корекційна програма, порушення функцій ОРА, дефекти постави, сколіози, деформація нижніх кінцівок.

АННОТАЦИЯ

Корж Ю. Н. Методика физического воспитания детей старшего дошкольного возраста с нарушениями функций опорно-двигательного аппарата. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.03 – коррекционная педагогика. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2013.

В диссертации обоснована и представлена методика физического воспитания коррекционной направленности для детей старшего дошкольного возраста с нарушениями функций опорно-двигательного аппарата.

Представлены особенности нарушения двигательной сферы и определены критерии оценки показателей физического развития, уровня развития двигательных качеств и двигательной подготовленности, функционального состояния кардиореспираторной системы детей с нарушениями функций ОДА. Описана авторская оздоровительно-коррекционная программа „Богатырь” с использованием поролоновых тренажеров и сказочно-игровых пособий, которая включала четыре базовых блока комплексов: имитационных упражнений для развития двигательных качеств, силовых упражнений, упражнений на формирование стереотипа правильной осанки и дыхательных упражнений.

Определена целенаправленность коррекционного процесса на основе индивидуального подхода, который включал такие методические приемы: а) спастически напряженные мышцы растягивались за счет выполнения упражнений с полной амплитудой, используя сказочно-игровые пособия; б) слабые мышечные группы туловища и конечностей укреплялись с помощью силовых упражнений, с использованием резиново-поролоновых тренажеров;

в) силовая выносливость мышц живота увеличивалась при включении в комплекс упражнений со сказочно-игровыми пособиями; г) дыхательные упражнения были органично включены во все комплексы гимнастических упражнений; д) стереотип правильной осанки формировался за счет упражнений со сказочно-игровыми пособиями и резиново-поролоновыми тренажерами.

Реализация методики физического воспитания коррекционной направленности предусматривает два этапа: первый, учебно-подготовительный и второй, коррекционно-тренирующий. На первом этапе больше внимания уделяется изучению правильной техники выполнения упражнений. На втором этапе физическая нагрузка постепенно увеличивается за счет времени проведения занятий и количества повторений.

Методика базировалась на общедидактических и специальных принципах коррекционной педагогики, имела гуманистическо-личностную направленность и включала направления сотрудничества и свободного воспитания. Сформированы педагогические условия, которые предусматривают работу по предоставлению теоретическо-методической и практической помощи педагогам и родителям на основе разработанных критериев подготовленности к самостоятельной организации и проведению коррекционных мероприятий.

В процессе реализации антропоцентрической методики физического воспитания коррекционной направленности для детей старшего дошкольного возраста были разработаны индивидуальные методические подходы и экспериментальным путем доказана ее эффективность для коррекции различных форм сколиоза, дефектов осанки и деформаций нижних конечностей с учетом клинических симптомов и тонуса основных мышечных групп.

Ключевые слова: дети старшего дошкольного возраста, методика физического воспитания коррекционной направленности, оздоровительно-коррекционная программа, нарушение функций ОДА, дефекты осанки, сколиозы, деформация нижних конечностей.

SUMMARY

Korzak Y.N. Physical education methodology of preschool children with muscular-skeletal system dysfunction. – Manuscript.

Scientific thesis for a candidate's degree of pedagogical sciences in speciality 13.00.03 – correctional pedagogy. – National Pedagogical M.P. Dragomanov University. – Kyiv, 2013.

Physical education methodology of preschool children with muscular-skeletal system dysfunction correctional orientation is proved and presented in the scientific thesis.

The disordered motor area features as well as functional status of cardiorespiratory system of preschool children with muscular-skeletal system dysfunction compared with healthy age mates has been defined. Methodological approaches to the author's healthcare and correctional program «Bohatyr» including

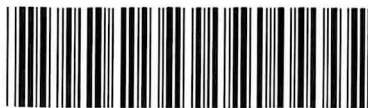
the muscular-ligamentous apparatus development in various forms of scoliosis, posture defects, the lower limbs deformities are developed.

Physical education methodology content is presented by complex introduction of trainers and fairy-game manuals into various forms of the specialized kindergarten educational process. It allowed to use both corrective and healthcare programs depending on the form of muscular-skeletal system dysfunction, constitution and development level both motor readiness and motor skills.

The efficiency of the physical training methodology of correctional orientation into the educational process of a specialized kindergarten for preschool children with muscular-skeletal system dysfunction has been determined.

Key words: preschool children, physical education methodology of correctional orientation, healthcare and correctional program, muscular-skeletal system dysfunction, posture defects, scoliosis, lower limbs deformities.

НБ НПУ

100182522

Підписано до друку 15.11.2013. Формат 60x90/16. Гарн. New Times.

Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.

Тираж 100 прим.

Надруковано у редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка з оригіналів автора

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

e-mail: rector@sspu.sumy.ua

тел.: (0542) 22-14-95

3